

FAKTAARK

Grensehandel

Grensehandel har i lang tid vært en stor konkurrent for norsk mat- og drikkenæring. Det vil alltid være grensehandel mellom Norge og nabolandene våre. Med unntak av pandemiårene, har de årlige handlebeløpene knyttet til grensehandel vært mellom 10 og 16 milliarder kroner hvert år siden 2009 (figur 1). Perioden med stengte grenser under pandemien har gitt ny statistikk og kunnskap om hvordan lavere grensehandel kan gi økt produksjon og salg av mat og drikkevarer i Norge. Tall fra SSB og Vinmonopolet viser at både produksjon, omsetning og salg av mat og drikkevarer steg voldsomt i pandemiårene. Tall fra statsregnskapet viser at statens avgiftsinntekter fra salg av mat og drikkevarer økte med om lag syv milliarder kroner i samme periode. Redusert grensehandel vil føre til: Økt produksjon og salg av mat og drikkevarer i Norge, høyere avgiftsinntekter for den norske stat og en mer forsvarlig norsk alkoholpolitikk.

Beregninger fra NielsenIQ viser at om lag 45 prosent av befolkningen i Norge bor innenfor en totimers kjøretur fra de store grensehandelsdestinasjonene i Sverige. Tall fra SSB viser at over 85 prosent av grensehandelen i 2023 skjedde i Sverige. Mye av årsaken til at nordmenn tar turen over grensen for å handle er lavere priser på avgiftsbelagte varer som alkohol og snus/tobakk.

Definisjon

Grensehandel defineres av Statistisk sentralbyrå (SSB) som handel på dagsturer til utlandet. Her inkluderes alle dagsturer til utlandet uavhengig av formål for turen. Dette vil si at fritidsreiser, pendling eller forretningsreiser inkluderes på lik linje. På denne måten bidrar all form for handel i utlandet på dagsturer til statistikken som samles inn.

Hva er konsekvensene av grensehandelen?

- Tappt verdiskaping i Norge
- Lavere sysselsetting i mat- og drikkenæringen
- Lavere avgiftsinntekter til staten
- Redusert etterspørsel etter norskproduserte matvarer
- Mindre av alkohalsalget foregår i Norge
- Økt klimagassutslipp grunnet bilkjøring over grensen

Figur 1: Grensehandel (mill. kr og antall dagsturer). Kilde: SSB*

* Fra og med 2023 er SSBs metode for innhenting av statistikk endret. Den nye metoden skal gi mer detaljert statistikk.

Andre produkter som brus, sjokolade og godteri er også ofte priset lavere i Sverige og fungerer som lokkevarer. Høyt avgiftsbelagte varer i Norge, som øl, vin, brennevin, sigaretter/tobakk og snus utgjorde i 2023 hele 25 prosent av handlekurven. Når nordmenn først tar turen til Sverige handler de gjerne også andre typer varer, dette illustreres tydelig ved at rundt 40 prosent av varene som handles er mat og dagligvarer.

Norge har også en miljøavgift på engangsemballasje som ikke finnes i Sverige. Lavere merverdiavgift på næringsmidler på svensk side av grensen bidrar

også til å øke prisforskjellene mellom landene. Totalt sett stimulerer dette til økt grensehandel og tapt verdiskaping i Norge.

Hvilke faktorer påvirke grensehandelen?

- Ulikt lønns- og kostnadsnivå
- Generell prisforskjell mellom landene
- Ulikt avgiftsnivå på alkohol og snus/tobakk
- Valutakurs
- Ulik merverdiavgift på næringsmidler

Figur 2: Fordeling av handlekurven for 2023 i mill. kr og i prosent. Kilde: SSB

	Beløp	Andel
Mat- og dagligvarer	3 992	42,7 %
Mineralvann og brus	636	6,8 %
Øl og sider, alkoholholdig	535	5,7 %
Vin og brennevin	743	7,9 %
Sigaretter/tobakk	521	5,6 %
Snus	522	5,6 %
Sjokolade og godteri	434	4,6 %
Andre varer	1 041	11,1 %
Kafe- og restaurantbesøk og andre tjenester	922	9,9 %
I alt	9 346	100,0 %

Figur 3: Handlebeløp etter bostedsregion. Kilde: SSB

	Handlebeløp (mill. kr)	Andel
Nord-Norge	764	8,2 %
Trøndelag	511	5,5 %
Vestlandet	619	6,6 %
Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold	1559	16,7 %
Akershus	1781	19,1 %
Oslo	973	10,4 %
Østfold	2129	22,8 %
Innlandet	1010	10,8 %
I alt	9346	100,0 %

Se NHO Mat og Drikkes kvartalsrapporter og konjunkturrapport: nho.no/tallogfakta